

साहसस्तेयपारुध्यगोऽभिशापात्यये Y. 2. 12. -7 Overcoming, mastering mentally, comprehending; बुद्धिश्च ते लोकैरपि दुरत्या Rām. -8 Overstepping; क्षुरस्य धारा निशिता दुरत्या Kena. Up. -9 A class kind. cf. अशुभे चापदि स्मृतः। अत्ययोऽतिक्रमे कृच्छ्रे दोषे दण्डविनाशयोः। Nm.

अत्ययिक = आत्ययिक q. v.

अत्यहित a. 1 Exceeded, surpassed. -2 Violated, outraged.

अत्ययिन् a. [इ-इनि P. III. 2. 157] Exceeding surpassing.

अतीन्द्रिय a. [अतिक्रान्त इन्द्रियम्] Beyond the cognizance (reach) of the senses; अतीन्द्रियेष्वप्युपपन्नदर्शनः R. 3. 41; यत्तत्सूक्ष्ममतीन्द्रियं ज्ञानं यन्निर्विकल्पाख्यं तदतीन्द्रियमुच्यते; °ज्ञाननिधिः Śi. 1. 11 -यः The Soul or Puruṣa, (in Sāṅkhya Phil.); the Supreme Soul. -यम् 1 Pradhāna or Nature (in Sāṅkhya Phil.). -2 The mind (in Vedānta) योऽसावतीन्द्रियग्राह्यः सूक्ष्मोऽव्यक्तः सनातनः Ms. 1. 7 (Kull. इन्द्रियमतीत्य वर्तते इति °यं मनः).

अतीव [अति-इव] ind. 1 Exceedingly, excessively, very, very much, quite, too; °पीडित, °दृष्ट &c. -2 Surpassing, superior to (acc.); अतीवान्यान् भविष्यावः Mb.

अतुन्द a. Not bulky, lean, lank.

अतुर a. Ved. Not rich or liberal.

अतल a. [न. व.] Unequalled, unsurpassed, matchless, peerless, incomparable, very great; भयमतुलं गुरुलोकात् Pt. 5. 31; so °पराक्रम, °रूप &c. -लः 1 The sesamum seed and plant (तिलकवृक्ष). -2 Cough Nigh.

अतुल्य a. Unequalled &c.

अतुषार a. Not cold. -Comp. -करः The Sun; so अतुहिनकर, °रश्मि, °धामन् °रुचि &c.

अतुजि a. [न तुज्-कि द्वित्वदीर्घे] 1 Not a donor or giver, not liberal (अदातृ) -2 Not quick, slow; अतुजि चित् तूजिरशिष्वत् Rv. 7. 28. 3.

अतूर्त a. [न तूर्यते, तूर-हिंसायाम्] Ved. Not obstructed or stopped or injured, unhurt. -तूर्तम् The unlimited space, sky. अतूर्तं बद्धं सविता समुद्रम् Rv. 10. 149. 1. -Comp. -दक्ष a. Ved. whose plans cannot be obstructed or are unhurt. अतूर्तदक्षा वृषणा वृषण्वसु Rv. 8. 26. 1. -पथिन् a. Ved. whose path cannot be obstructed.

अतृणादः [न तृणम् अत्ति, अद्-अण्] 'Not eating grass', a new-born calf; Śat. Br. 14. अथ वत्सं जातमाहुरतृणाद इति Bri. Ār. Up.

अतृण्या [न. त.] A small quantity of grass.

अतृदिल a. [न तृद्यते वध्यते, तृद्-किल्ब] Ved. Not assailable, immovable, solid, firm (as a mountain); तृदिला अतृदिलासः Rv. 10. 94. 11.

सं. इ. को....

अतेजस् a. [न. व.] 1 Not bright, dim. -2 Weak, feeble. -3 Insignificant; so अतेजस्क, अतेजस्विन्. -स् n. Dimness, shadow, darkness; absence of vigour, feebleness, dullness.

अत्कः [अतति गच्छति सततं विकृतिं, पन्थानं &c. अत्-कन् कित्त्वम् Un. 3. 43] 1 A traveller. -2 A limb or member (of the body). -3 (Ved.) Water, lightning, garment, armour (?). -4 Corner of a house (See अक् above).

अत्कीलः N. of the author of some Vedic hymns, a descendant of Viśvāmitra.

अत्ता f. [अतति सततं संबभ्राति; अत्-तक् इडभावः-टाप्] 1 A mother. -2 An elder sister. -3 A mother-in-law; (rarely) mother's sister.

अत्तिः f., अत्तिका [अत्यते सर्वदा संबध्यते, कर्मणि क्तिन्] An elder sister &c.

अत्तु &c. See under अद्.

अत्नम् [अतति जयपराजयौ अत्र, अत्-न] A battle, fight.

अत्नः [अतति सततं गच्छति; अत्-न Un. 3. 6.] 1 Wind. -2 The sun. -3 A traveller. Written also as अत्तु.

अत्यः [अतति शीघ्रं गच्छति, अत्-कर्त्तरि यत्] A courser, steed.

अत्यंहस् a. Ved. Emancipated from sin or evil.

अत्यग्नि a. Surpassing fire. -ग्निः Morbidly rapid digestion.

अत्यग्निष्टोमः [अतिक्रान्तोऽग्निष्टोमम् अधिकफलदत्वात्] The optional second part of the Jyotiṣṭoma sacrifice.

अत्यङ्कुश a. [अङ्कुशमतिक्रान्तः] Past the goad, uncontrollable, unmanageable; अत्यङ्कुशमिवोद्दामं गजं मदजलोद्गतम्। प्रधावितमहं देवं पौरुषेण निवर्तये ॥ Rām. 2. 23. 20.

अत्यच्छ a. Of a chaste conduct, Pt. 4.

अत्यध्वन् m. A long or wearisome travelling; a long journey.

अत्यन्त a. [अतिक्रान्तः अन्तं सीमां नाशम्] 1 Excessive, much, very great or strong; °वैरम् great enmity; °मैत्री; °हिमोत्किरानिलः Ku. 5. 26. -2 Complete, perfect, absolute; °अभावः absolute non-existence; See below. -3 Endless, perpetual, permanent, everlasting, uninterrupted, unbroken; किं वा तवात्यन्तवियोगमोघे हतजीविते R. 14. 65; भवत्यजरमत्यन्तम् Pt. 1. 151; यो बन्धनवधक्लेशान् प्राणिनां न चिकीर्षति। स सर्वस्य हितप्रेप्सुः सुखमत्यन्तमश्नुते ॥ Ms. 5. 46; Bg. 6. 28; कस्यात्यन्तं सुखमुपनतम् Me. 111. नायमत्यन्तसंवासो लभ्यते येन केनचित् H. 4. 73. -तम् ind. 1 Exceedingly, excessively, very much, to the highest degree; स्थायीभवति चात्यन्तं रङ्गः शुक्रपटे यथा Pt. 1. 33; स्तनधयोऽत्यन्तशिशुः स्तनादिव Mu. 4. 14. very young. -2 For ever, to the end (of life), through life; अत्यन्तमात्मसदृशेक्षणवल्गुभाभिराहो निवत्स्यति Ś. 1. 26. For all time, in perpetuity; सा चात्यन्तमदर्शनं नयनयोर्थाता